

Stric.

(Spisal *Ciril Vesel.*)

Nekaj me je gnalo na prosto.

Puhteči zrak v sobi me je hotel zadušiti, čutil sem že nekaj dni, da me v prsih peče in bode, a zunanji mrzli zrak mi je tako dobro dejal.

Zdelo se mi je, ko sem stopil pod milo nebo, kakor bi stopil iz zaduhle podzemeljske kleti, in mrzli zimski veter, kateri mi je pihljaj v žareča lica, hladil me je tako prijetno.

Napotil sem se po mestnem drevoredu. Drevje je bilo ogrnjeno s srebrnobelim, svetlikastim ivjem. Sive, mrazu se tresoče vrane so letale mej vejami sem ter tja ter otresale z njih tu in tam nekoliko sneženega prahu, kateri je potem pogrnil rujava peščena tla z belo odejo.

Po malih hišicah poleg ceste, kjer je bil napravljen živež za ptice, katere dobé po zimi tako malo živeža, se je vse trlo vrabcev, senic in ščinkovcev, kateri so se kričé trgali za bučne peske in krušne drobtinice.

Večkrat sem se ustavil na takem kraju in opazoval, kako so revice hitele pobirati razno semenje, in včasih sem tudi jaz prinesel konopelj in prosa od svojega kanarčka, kateremu pa ni bilo treba prezebat v gorko zakurjeni sobi.

Prišedši do konca drevoreda opazim ne daleč od zadnje hišice malo dekletce, ki se je treslo mrazu. Naslonjeno na mogočen kostanj, je gledalo, kako so tičice pobirale živež, a po licih, od mrazu višnjevasto modrih, je zdrknila tu in tam svitla solzica. Oblečena je bila revno, obleka ji je bila zelo ponošena, le okrog vratu je imela nekoliko čednejšo ruto.

Trenje peska pod mojimi nogami jo vzbudi iz zamišljenja, ozre se, in zdelo se mi je, da se me je ustrašila.

Hotel sem iti mimo nje.

Obrne se proti meni:

„Gospod!“

„No, kaj bi pa rada, deklica?“ vprašam jo nekoliko presenečen.

„Ah, gospod, vi ste tako dobri, videla sem vas, da ste prinesli tam doli ptičicam živeža, a jaz sem — — —“

Obmolknila je in zopet sta kanili dve solzici raz rudeča lica.

„In ti?“ vprašam jo smehljaje, da bi ji dal več poguma, „ali si morebiti tudi ti lačna?“

„Da, gospod, pa kako, toda prositi si ne upam, jaz se bojim . . .“

„Nič se ne boj, moje dete, prositi se sme vedno. Kar pojdi z menoj, bodeva že kje kaj dobila. A mej tem mi povej, kako si sem zašla, zakaj nisi raje doma pri stariših.“

„Prosim vas, oprostite mi, toda jaz ne smem povedati ničesar . . .“

„Tako, kaj pa če ti jaz le pod tem pogojem preskrbim jedi in pijače, da mi vse poveš?“

Zaihtela je in ostala par korakov za menoj.

„Zakaj si postala? Zakaj jokaš?“

„Jaz moram molčati in zato ne bodem dobila ničesar.“

„Le mirna bodi ter idiva dalje.“

In šla sva. Nezaupno me je včasih pogledala, kakor bi dvomila, ji bodem li res kaj dal ali ne. Dospela sva do mojega stanovanja.

„Kar tu gori pojdi, in nič se ne boj“, pokažem ji po malih stopnjicah.

Toda tu je bil že zopet križ, verjeti mi ni hotela, da jo mislim res s seboj peljati v hišo, katera se ji je zdela pregosposka in preimenitna, dokler je nisem prijel za mrzlo ročico in jo odvedel v svojo sobo.

„Kar tu k peči sedi in se pogrej.“

„Marijana!“

Drsajoče stopinje se začujejo po hodniku in v sobo stopi moja postrežnica.

„Česa želite, gospod? Aj! Aj! Kaj pa ta deklica, za božjo voljo, gospod; že zopet beračija! Vse boste napravili...“

„Le tiho, Marijana, pa brž napravite kaj jedila, jednega lačnega, ali prav za prav jedno lačno sem privedel k hiši, in tedaj veste, da se ne sme predolgo obotavljati.“

„Pa vendar kar tako... hm... hm, v sobo jo peljete, saj bi bila lahko ostala pri meni v kuhinji. Kaj je treba prosjakom take imenitnosti?“

„Le brž, le brž, Marijana; saj veste, da pri meni ne opravite ničesar s praznimi ugovori.“

Odšla je. V kratkem se je kadila na mizi skledica gorkega mleka in kruha tudi ni manjkalo.

„No, kako se ti tukaj dopada?“ vprašam deklico, ko je Marijana odšla, „ali ti je žal, da si šla z menoj?“

„Hvaležna vam bodem, dokler bodem živa, umrla bi bila gladu, da ni bilo vas. A sedaj ne vem, kako se vam hočem zahvaliti. Jaz ne znam...“

„Le pusti to, povej mi raje, kaj bode sedaj, kam se bodeš obrnila?“

„Oh gospod, če bi mi vi...!“

„No le govori! Ali hočeš, da ti kaj podarim na pot?“

„O ne, jaz bi samo rada zvedela, kje stanuje moj stric.“

„Tvoj stric? Ali veš, kako se imenuje?“

„Da. Ivan Zadrag.“

„Zadrag!“ vskliknil sem presenečen.

„Da. Ali ga poznate? Prosim, povejte mi no, kje je; kaj ne, da veste? Vi ste tako dobri in mi ne bodete odrekli jedine prošnje.“

Iznenaden sem bil. Ivan Zadrag ni bil nihče drugi nego jaz. Toda ali je mogoče? Ali nima morebiti tudi kdo drugi tega imena? Slišal sem, da mi je jedini brat umrl v daljni Ameriki, drugih sorodnikov pa nisem imel. Čudno naključje.

„Ali je tvoj stric očetov ali materin brat?“ vprašam jo.

„Očetov.“

„Ali niso tvoj oče bili v Ameriki?“ vprašam nadalje.

„Vi to veste?“ Dvignila se je in me debelo gledala s temnimi v solzah se topečimi očmi.

„So še živi?“

„Še“, čulo se je komaj izmej zadušenega joku.

„A povej mi, zakaj se jokaš!“

„Jaz ne smem povedati nikomur družemu, kakor stricu.“

„Tedaj meni?“

„Vam! Ali je mogoče? Vi ste moj stric. Mati so mi pravili, da je stric tako dober, da rad pomaga ubogim in da bode tudi meni in mojima bratcema v pomoč. In tedaj me je božja roka pripeljala ravno k vam.“

„Drago dete, jaz ti bodem iz srca rad pomagal, kolikor bode v moji moči. Ali sedaj mi vendar že povej, kako prideš v tako žalosten položaj.“

Nekaj časa je molčala, obrisala si je solzne oči, potem mi je pa pripovedovala:

„Veste stric, jaz vam ne vem mnogo povedati, le kolikor so mi mati naročili, predno so umrli...“

„Mama so že umrli! Ubogi otrok!“

„Dolgo, dolgo je že, kar smo se odpeljali čez morje v neznano deželo. Jaz sem bila še tako majhna, da so me morali mama večidel nositi, ker sem bila vedno trudna. In tam je bilo vse tako lepo; tako lepo hišo smo imeli, oče so mnogo zaslužili, in dobro je bilo za nas. Vsaj mati so mi mnogokrat tako rekli. Vendar čez nekaj časa je začelo primanjkovati vsega. Oče so začeli pozno zvečer prihajati domov, godrnjali so nad mamo, da veliko potratijo; mama pa so jokali in mnogokrat so nam priporočali, da naj molimo za očeta. Slednjič smo se morali preseliti v slabše stanovanje. Še dobro se spominjam, da je bilo tako, kakor naša klet doma.“

Nekega dne pa pridejo oče nenavadno hitro domov, bili so zelo veseli in razburjeni. Rekli so nam, da so dobili veliko svoto denarja in da se še danes vrnemo domov, ker ima ravnokar oditi ladija v Evropo. Odpeljali smo se in srečno dospeli domov. Vi ne veste, stric, kako sem bila vesela, ko sem bila zopet v domači hiši. Oče pa niso bili nič veseli. Nič se jim ni ljubilo delati, ampak vedno so sedeli doma. Kar pridejo nekega dne orožniki k nam v hišo, pograbiijo očeta, uklenejo, preiščejo vse kote, potem pa odpeljejo očeta s seboj. Prosili smo, tarnali in jokali, toda nič ni pomagalo. Mama so strahu in bolesti zboleli. Prepuščeni smo bili sami sebi, denarja ni bilo nikjer, ker so ga oče spravili, in tako je nastala največja revščina.

Materi je bilo slednji dan slabše, poklicali so duhovnika, kateri jih je spovedal in obhajal. Potem so me pozvali k sebi in mi naročili, naj grem v K... vprašat po svojem stricu, naj mu povem, kako da se je vse zgodilo, da se bode on gotovo usmilil mene in mojih bratcev. Rekli so mi tudi, naj nikomur drugemu ne pripovedujem ničesar, sicer ne bomo ničesar dobili in nihče se nas ne bode hotel usmiliti. In takoj drugi dan so umrli...“

Zaihtela je znova. Pustil sem jo, da se je sama pomirila. Potem je pa nadaljevala:

„Ko so jih odnesli na pokopališče, vzel nas je naš sosed za nekaj časa k sebi. Tu se nam je tako slabo godilo, da sem morala popustiti to hišo in sem šla iskat strica ...“

Prenehala je in me pričakovaje pogledala z rosnimi očmi. Zamislil sem se in molčal.

Bratu nisem mogel nič pomagati, padel je vsled tatvine, kakor se mi je zdelo iz njenega pripovedovanja, v roke pravici. Pač mi je pa bilo pomagati otrokom lažje, ker sem imel v deškem in dekliškem zavodu nekoliko vpliva.

Vprašal sem torej deklico, bi li hotela iti v šolo, kjer bi se naučila vsega, kar bi ji kdaj koristilo, in z veseljem mi je pritrdila. Obdržal sem jo takoj pri sebi in poslal tudi po oba dečka.

Preskrbel sem jim prostore v zavodih in v moje največje veselje so se učili vsi trije jako pridno.

Očeta pa so samo še jedenkrat videli, ko so ga spremili iz kaznilnice k večnemu počitku. Umrl je namreč že tretji mesec v ječi.

Plemeniti se ne maščuje.

(Poleg češkega.)

Lastovka se je spomladi povrnila zopet v svoj rojstni kraj in našla v bivšem svojem gnezdu naseljeno vrabčevu rodbino. Žalostno je poletavala sem ter tja okoli svojega gnezda, kričala nad vrabci, da so se krivično polastili njenega imetja, da je gnezdo njeno — a vse zastonj. Vrabci so vedeli, da so močnejši, in se niso niti ganili, celo posmehovalno so pomaljali glave z lastovičjega gnezda in izzivalno kričali.

Tu je poklicala lastovka na pomoč svoje sorodnice in prijateljice, vsaka izmed njih je vzela v kljun kos blata in ga zagnala v odprtino lastovičjega gnezda; v kratkem času je bila vrabčeva rodbina v njem zazidana. Stoprav tedaj je pričela lastovka postaviti novo gnezdo na drugem mestu.

Ko je to videla druga lastovka, je rekla: „Nad vrabci, tovarišica, si se maščevala in morebiti tudi po pravici; vrabčevu rodbino si pogubila, ali si si pa s tem kaj olajšala delo? V moje gnezdo se je pred jednim letom naselil tudi hudobni vrabec; jaz, znajoč za svojo slabost, sem pričela dobrovoljno in brez boja zidati novo gnezdo in sem imela pri trudapolnem delu saj zavest, da nisem nikomur škodovala.“

Plemeniti človek ima raje zgubo, kakor bi pogubil svojega neprijatelja, zlasti, če mu to nič ne koristi.

— c —

